

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur, Milieu en
Faunabeheer

no. NMF-88-11681

15 november 1988

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Overwegende, dat het duingebied tussen 's-Gravenhage en Katwijk een in ecologisch en landschappelijk opzicht samenhangend geheel vormt, bestaande uit duinen, vochtige en droge duinvalleien, duinmeren, duingraslanden, duinbossen, struwelen en ruigten;

dat bij deze beschikking de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging wordt genomen van een deel van dit duingebied dat niet in eigendom is van de Staat;

dat dit deel in deze beschikking zal worden aangeduid met de naam "Harstenhoek", welk gebied zowel als onderdeel van het gehele duingebied tussen 's-Gravenhage en Katwijk, als op zichzelf, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument "Harstenhoek", als gevolg van een combinatie van milieufactoren en in het verleden gevoerd beheer, een bijzondere natuurwetenschappelijke betekenis heeft;

dat hier in samenhang met deze verscheidenheid in milieu-omstandigheden een aantal waardevolle levensgemeenschappen voorkomt;

dat in het natuurmonument minder algemene plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene in ons land minder algemene en zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument van belang is als broed-, rust- en fourageergebied voor vogels, waaronder in ons land minder algemene tot zeldzame soorten;

dat het natuurmonument van belang is als leefgebied van een aantal soorten amfibieën, reptielen en insecten;

dat het natuurmonument door zijn openheid, reliëf en relatieve verscheidenheid aan milieu-omstandigheden van betekenis is uit het oogpunt van natuurschoon;

- Overwegende -

Overwegende, ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de geomorfologische en ecologische kenmerken en processen en het natuurschoon, maar ook de bodemkundige en hydrologische gesteldheid en de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende tenslotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9 van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 17 november 1987, nr. NMF/N87-11742, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Harstenhoek";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

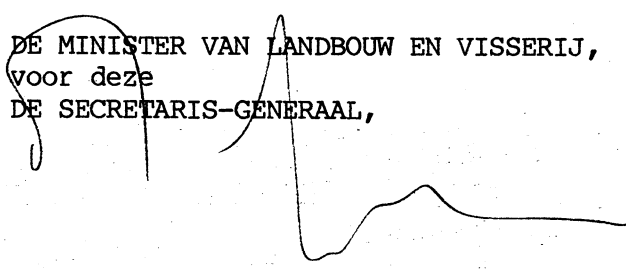
Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

BESLUIT:

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Harstenhoek", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente 's-Gravenhage, sectie V, Nrs. 210, 211, 227, 229, 2493, 2636, 2641, 2644, 2645, 2649, 2807, 2882, 5587, 5648, 5649 ged., 5676, 6054 ged., 7254 ged., een en ander zoals aangegeven op de bij beschikking behorende kaart BN140;
- II. Bij deze beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
voor deze
DE SECRETARIS-GENERAAL,

1. Inleiding

Het natuurmonument "Harstenhoek" is gelegen in de gemeente 's-Gravenhage en beslaat een oppervlakte van circa 28 hectare.

Het natuurmonument Harstenhoek vormt een integrerend onderdeel van het duingebied tussen Den Haag en Katwijk.

Het duingebied tussen Den Haag en Katwijk vormt een in ecologisch en landschappelijk opzicht samenhangend geheel van duinen, vochtige en droge duinvalleien, duinmeren, duingraslanden, duinbossen, struwelen en ruigten. Het is een karakteristiek voorbeeld van het Nederlandse duinlandschap, zoals dat in de loop der eeuwen is ontstaan.

De "Harstenhoek" is niet alleen waardevol als onderdeel van het duingebied Den Haag en Katwijk; het heeft, door een bijzondere combinatie van milieu-omstandigheden, tevens een specifieke waarde.

Met de onderhavige beschikking worden de in eigendom van de gemeente Den Haag zijnde percelen van het duingebied tussen Den Haag en Katwijk aangewezen als beschermd natuurmonument. Het ligt in de bedoeling te zijner tijd staatseigendommen en overige in particulier eigendommen zijnde percelen tussen Den Haag en Katwijk aan te wijzen.

Het natuurmonument "Harstenhoek" bestaat uit drie gedeelten, te weten: het Nettenboetstersveld, een deel van het Oostduin en een gedeelte van de voormalige spoorbaan. De twee laatstgenoemde gedeelten zullen in deze toelichting worden aangeduid als "Oostduin" en "voormalige spoorbaan".

Het Nettenboetstersveld behoort tot de jonge duinen. Het gebied is rond 1800 tot landbouwgrond ontgonnen. Deze ontgonnen gronden zijn tot ongeveer 1940 in landbouwkundig gebruik geweest voor akkerbouw en beweiding. Omstreeks 1940 zijn de duintjes aan de westzijde van het terrein gevlakt ten behoeve van het drogen en boeten van netten. Mede als gevolg van het relatief extensieve gebruik door de mens in de periode tussen 1800 tot 1960, ontstonden in het Nettenboetstersveld natuurwetenschappelijk waardevolle droogteverdragende, grasachtige vegetaties, die te midden van de omringende duinbegroeiing, met onder andere struwelen, een eigen karakter kregen.

De voormalige spoorbaan is een kunstmatig opgeworpen zandlichaam. In de jaren vijftig werd de baan ontmanteld. De "voormalige spoorbaan" vormt een in natuurwetenschappelijk en landschappelijk opzicht integrerend onderdeel van het natuurmonument.

Het "Oostduin" is een licht vergraven duingebied met dynamische kenmerken en zeldzame en kwetsbare vegetaties.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis van de "Harstenhoek", het natuurschoon, de begrenzing van het beschermd natuurmonument, andere voor dit gebied van kracht zijnde instrumenten, de rechtsgevolgen van de aanwijzing, het huidige gebruik en het gewenste beheer.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

Het natuurmonument bestaat uit jonge duin- en strandzanden, gelegen op oude duin- en strandzanden met plaatselijk Hollandveen. Dit veen, voorkomend in de laagten tussen de strandwallen, ligt op NAP en is alleen terug te vinden in het oostelijk deel van het Nettenboetstersveld en de "voormalige spoorbaan".

Het Nettenboetstersveld en het tot het natuurmonument behorende gedeelte van de voormalige spoorbaan maken deel uit van een eertijds licht geaccidenteerde middenduinvalei, welke als gevolg van stadsuitbreidingen gedeeltelijk is bebouwd.

Door kustafslag ter hoogte van Scheveningen ligt (het restant van) deze middenduinvalei opvallend dicht bij zee in vergelijking met meer noordelijk gelegen middenduinvalleien.

In het Nettenboetstersveld en de aangrenzende spoorbaan vindt een geringe afstroming van grondwater in de richting van Den Haag plaats. Het freatisch grondwater bestaat voor een belangrijk deel uit neerslagwater. De greppels ter plaatse wijzen op een hoge waterstand in het verleden. Vanaf begin deze eeuw vindt in aangrenzende duingebieden sterke wateronttrekking plaats. Thans ligt hierdoor in het Nettenboetstersveld de grondwaterspiegel meer dan 2.00 meter beneden maaiveld; bij de voormalige spoorbaan meer dan 3.00 meter.

Het "Oostduin" is een slechts licht vergraven duingebied. Plaatselijk komen in dit deel van het natuurmonument hoogteverschillen van enkele meters en enkele zeer steile hellingen voor. Na de aanleg van infiltratiewerken in het aangrenzend duingebied kwam de grondwaterspiegel hier hoger te liggen. Het grondwater stroomt waarschijnlijk af richting zee en stad en bestaat deels uit infiltratiewater en deels uit neerslagwater. Het "Oostduin" is droger dan het Nettenboetstersveld.

Met name de geomorfologie van het Nettenboetstersveld is in sterke mate door de mens bepaald.

In het natuurmonument, dat een van oorsprong kalkrijk duingebied is, is door ontginning en landbouwkundig gebruik de bodem in het Nettenboetstersveld veranderd in kalkloze vlakvaag- en duinvaaggronden. In het "Oostduin" wordt de bodem gevormd door kalkhoudende duinvaaggronden.

Flora en vegetatie

De variatie aan milieu-omstandigheden in het natuurmonument heeft, in samenhang met het sinds jaar en dag gevoerde extensieve beheer, geleid tot verschillende vegetatietypen met ieder een specifieke flora.

Het natuurmonument behoort tot de vegetatiekundig best onderzochte duingebieden van ons land. Het terrein is vooral van belang vanwege de bijzondere botanische samenstelling van de zeldzame duingraslanden die er voorkomen.

Belangrijke in het natuurmonument voorkomende zeldzame en minder algemene plantesoorten zijn:

In het Nettenboetstersveld: Liggende asperge, Viltganzerik, Gestreepte klaver, Knolbeemdgras, Zeepkruid, Bitterkruid, Blauwe bremraap, Kegelsilene, Oorsilene, Lathyruswikke, alsmede mos- en korstmossoorten, zoals Cladonia;

Op de "voormalige spoorbaan": Wilde tijm, Blauwe bremraap, Wegdistel, Zeepkruid en Liggende asperge;

In het "Oostduin": Viltganzerik, Kegelsilene, Slangekruid, Ossetong, Duinsalomonszegel en Duinviooltje.

De vegetatie van de vlakke delen is grasachtig en de heuvelachtige randen zijn begroeid met struweel. De volgende plantengemeenschappen kunnen in het natuurmonument worden onderscheiden:

In het Nettenboetstersveld : Vroege haver- en zandzegge-, duinschapegras, kraailook- en duinpaardebloemassociaties; duindoornstruweel; mossengemeenschappen waarin *Campylopus introflexus* overheerst.

Op de "voormalige spoorbaan": Overgang duingrasland naar ruigte en struweel met ruigtevegetaties.

In het "Oostduin" : Kruidenrijk open duindoornstruweel met stuifduin- en pioniervegetaties.

Vanaf 1960 is vanuit het centrale deel van het Nettenboetstersveld, waarschijnlijk als gevolg van konijnenvraat en een wijziging in het beheer naar "niets doen", een ontwikkeling gaande waarbij het aantal hogere planten afneemt en het aantal mossen en korstmossen toeneemt. De vestiging van een groot aantal soorten mossen en korstmossen, in het bijzonder van het geslacht *Cladonia*, is vanuit natuurwetenschappelijk oogpunt van groot belang.

Fauna

Het natuurmonument is als broed-, rust- en fouragegebied van betekenis voor verschillende vogelsoorten.

De struwelen in het natuurmonument zijn van groot belang als broed- en rustgelegenheid voor met name zangvogels. Genoemd kunnen worden: de Gekraagde roodstaart, Goudvink, Goudhaantje, Tuinfluiter en Nachtegaal. De open delen van het duingebied zijn van betekenis voor de Kievit, Tapuit, Kneu, Veldleeuwerik en Graspieper.

De besdragende struwelen in het natuurmonument vormen tevens een fourage- en rustplaats voor verschillende trekvogels, zoals de Kramsvogel. Het natuurmonument vormt een onderdeel van het verspreidingsgebied van zes soorten amfibieën, waaronder de rugstreeppad, alsmede een reptielensoort, de ernstig bedreigde zandhagedis.

Het natuurmonument is door zijn variatie in flora en vegetatie tevens van belang voor insecten, zoals de Oranjetip-vlinder.

3. Natuurschoon

Het natuurmonument maakt onderdeel uit van het duinlandschap. De "Harsstenhoek" kan worden beschouwd als een zeldzaam duinlandschapstype, dat wel het Zeedorpenlandschap wordt genoemd. Een dergelijk landschap bestaat uit duinterreinen in en rond "zeedorpen", die onder invloed van allerlei menselijke activiteiten in het verleden een specifiek karakter hebben gekregen.

Het natuurmonument is door zijn openheid, de mate van reliëf en zijn relatieve verscheidenheid aan milieu-omstandigheden van betekenis uit het oogpunt van natuurschoon.

4. Andere van kracht zijnde instrumenten

Voor het natuurmonument of delen ervan zijn de volgende instrumenten van kracht:

- streekplan Zuid-Holland West;
- bestemmingsplan "Scheveningen Badplaats";
- bestemmingsplan "Belgisch Park";
- voorbereidingsbesluit "Natuurgebieden" op basis van het "structuurplan le stap";
- Grondwaterwet en de daarmee samenhangende planvorming;
- Verordening Bescherming Waterwingebieden van de provincie Zuid-Holland 1986.

De aanduidingen in het streekplan met betrekking tot het natuurmonument zijn overeenkomstig de Nota Landelijke Gebieden, het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud en het Tweede Structuurschema Drink- en Industrierwatervoorziening, gericht op de bescherming van de hoofdfunctie "natuur" en het waterwinningsbelang.

Voor het "Oostduin" is het gedeeltelijk goedgekeurde bestemmingsplan "Scheveningen Badplaats" van toepassing. Dit bestemmingsplan is in 1975 door de gemeenteraad van 's-Gravenhage vastgesteld en in 1977 gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Bij Koninklijk Besluit is het bestemmingsplan in 1984 onherroepelijk geworden. Het Oostduin, voorzover vallend binnen het natuurmonument, heeft in voornoemd bestemmingsplan de bestemming duinpark: Bebouwing is hier niet toegestaan. Ook mogen de landschappelijke en recreatieve waarden niet worden aangetast.

Voor de "voormalige spoorbaan" is het bestemmingsplan "Belgisch Park" van toepassing. Dit bestemmingsplan is in 1981 vastgesteld door de gemeenteraad van 's-Gravenhage en in 1983 goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Bij Koninklijk Besluit is het bestemmingsplan in 1986 onherroepelijk geworden. Het plan voorziet ondermeer in de mogelijkheid tot reconstructie van de Van Alkemadelaan/Zwolsestraat, gelegen tussen de rand van de bebouwing van Scheveningen en het ten noordoosten daarvan gelegen duingebied. De gemeente Den Haag zal in een uitwerkingsplan aan de globale bestemming "Verkeersdoeleinden" (met een breedte van 40 tot 60 meter) nader invulling geven.

Voor de "Harstenhoek" geldt het voorbereidingsbesluit Natuurgebieden met daarin opgenomen een aanlegvergunningstelsel.

Voor het gehele natuurmonument is de provinciale verordening "Bescherming Waterwingebieden" van toepassing. Het gehele gebied heeft op grond van deze verordening de aanduiding Waterwingebied gekregen. Deze verordening is met name gericht op de bescherming van de (grond)-waterkwaliteit.

Tenslotte is voor een gedeelte van het perceel, kadastraal bekend gemeente 's-Gravenhage, sectie V, nr. 7254, de Algemene Keur van het Hoogheemraadschap van Delfland van toepassing.

5. Begrenzing

Het natuurmonument "Harstenhoek" is eigendom van de gemeente 's-Gravenhage en is gelegen tussen de Staatsboswachterij Hollands Duin in het noorden en oosten, de bebouwde kom van de gemeente Den Haag in het zuiden en de tramkeerlus in het westen.

De grens van de tot het natuurmonument behorende terreinen is mede zo gekozen, dat een in ecologisch en landschappelijk opzicht samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet wordt gebracht.

Voor de exacte begrenzing van het natuurmonument zij verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN 140.

In de aanwijzing zijn niet opgenomen:

- het gasstationcomplex met als begrenzing het verharde terrein van het complex en de bijbehorende toegangsweg;
- het gebied in eigendom van de Staat, dat juist ten noorden van de Zwolsestraat is gelegen;
- verharde paden en wegen met een aan beide zijden grenzende strook van 0.5 meter breed.

Ten aanzien van de toepassing van de Natuurbeschermingswet ter plaatse van de globale bestemming "Verkeersdoeleinden" in het bestemmingsplan "Belgisch park" kan het volgende worden opgemerkt. Er bestaat momenteel nog geen concrete planuitwerking, waarin wordt aangegeven hoeveel ruimte van het duingebied met de globale bestemming "Verkeersdoeleinden" nodig is voor een eventuele reconstructie van de Van Alkemadelaan/Zwolsestraat. Wanneer een uitwerkingsplan van voornoemde globale bestemming door de gemeente Den Haag is vastgesteld, zal nader worden bezien welke mogelijke consequenties dit plan heeft voor de toepassing van de Natuurbeschermingswet ter plaatse van voornoemde bestemming.

6. Rechtsgevolgen van de aanwijzing

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding van de aanwezige waarden.

In het algemeen kan gesteld worden dat voor het sinds jaar en dag in het natuurmonument bestaande gebruik in zijn huidige vorm en intensiteit geen vergunning op grond van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet nodig is. Desalniettemin is het uit natuurwetenschappelijk oogpunt gewenst het gebruik en beheer van het natuurmonument meer te richten op behoud en ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

6.1 Rechtsgevolgen ex artikel 12 (vergunningen)

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd.

De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen die buiten het natuurmonument plaatsvinden en schadelijk zijn voor het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis ervan. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen merkbare gevolgen hebben voor het huidige gebruik en beheer van het aanpalend gebied.

Het aanvragen van een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen dat de in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de verscheidenheid in milieu-omstandigheden in het natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet vereist is.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om één en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de Consulente Natuur, Milieu en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij te raadplegen. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen.

Teneinde ten aanzien van het voorgaande de gedachten te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor, gelet op de daarvan te verwachten gevolgen, een vergunning moet worden aangevraagd. Het is een niet-limitatieve opsomming.

Voorbeelden van handelingen die in het natuurmonument vergunningplichtig zijn:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- Plaatsen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, (toer)caravans, kampeerauto's en tenten;
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, installaties, constructies of apparatuur;
- Aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen, zoals kampeerterreinen, crossbanen, lig- en speelweiden, picknickplaatsen en oefenterreinen voor hondesport;
- Aanleggen of verharderen van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen;
- Ontgronden, bodemverlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen en verichten van graafwerkzaamheden;
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, vloeistoffen, hulpstoffen, producten of materialen;
- Het verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- Branden van riet, hout en ruigte en het verbranden van afval;

- Het verrichten van handelingen die een verandering in de stijghoogte van diverse watervoerende pakketten, of een verandering van de waterkwaliteit, of van een verandering van de grondwaterstand in het natuurmonument beogen of ten gevolge kunnen hebben. Hiervan zijn uitgezonderd de handelingen ten behoeve van waterwinning die tot de normale bedrijfsvoering van de waterwinning en tot het normale onderhoud behoren;
- Het gebruik van meststoffen;
- Het aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen;
- Het dunnen, rooien, vellen en planten van bomen, houtopstanden en ander houtgewas;
- Handelingen, anders dan het normale onderhoud, ten behoeve van zeewering en waterwinning;
- Het uitoefenen van de jacht (dit geldt niet voor de jacht zoals die thans wordt uitgevoerd).

6.2 Rechtsgevolgen ex artikel 14 (beheersplan)

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid om in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar, voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan op te stellen.

Dit beheersplan komt dus tot stand op vrijwillige basis en heeft het behoud of het herstel van het natuurschoon en/of van de natuurwetenschappelijke waarden ten doel.

Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet, is voor de in het beheersplan neergelegde handelingen geen vergunning vereist. Daarnaast brengt een beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker meer duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de waarden van het natuurmonument. Op grond van de wet kan aan betrokkenen een vergoeding worden toegekend voor uit een beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen. De hoofdlijnen van het voor het natuurmonument gewenste beheer komen in paragraaf 8 aan de orde.

6.3 Rechtsgevolgen artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op bezoekers van het natuurmonument. Het geldt niet voor de eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten, onverminderd het bij de artikelen 12 en 14, derde lid, bepaalde.

Op grond van dit artikel kunnen schadelijke activiteiten, zoals incidenteel crossen met motorvoertuigen en/of (brom)fietsen, alsmede het uitoefenen van de modelvliegtuigsport en het paardrijden buiten de daarvoor bestemde paden worden tegengegaan.

Het verbod van artikel 16 geldt niet, voorzover door derden handelingen worden verricht waarvoor de Minister ontheffing heeft verleend of die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst, welke de eigenaar of gebruiker met hen heeft aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument, danwel na de aanwijzing met inachtneming van de uit artikelen 12 en 14 voor hem voortvloeiend verplichtingen.

7. Huidig gebruik en beheer

*gebruik en beheer van de terreinen

Het Nettenboetstersveld is in beheer bij de Duinwaterleiding (DWL) te 's-Gravenhage. Het beheer van de DWL is gericht op het consolideren van de huidige evenwichtssituatie van konijnen- en hazenbegrazing in het Nettenboetstersveld met het oogmerk het open, droge duingrasland in stand te houden.

Verstuivingen worden vastgelegd. Om beschadiging van kwetsbare flora en vegetatie en verstoring van fauna te voorkomen, is het Nettenboetstersveld voor publiek afgesloten.

Het "Oostduin" en de "voormalige spoorbaan" worden beheerd door de Dienst der Gemeentewerken van de gemeente Den Haag. Het beheer beperkt zich momenteel tot incidentele onderhoudsmaatregelen.

*zeewering

Het huidig gebruik en beheer van de zeewering is gericht op de instandhouding van de waterkerende functie van de duinen. De verplichtingen van de grondgebruikers in deze zijn neergelegd in de Keur van het Hoogheemraadschap van Delfland. De reglementaire beheerstaak van Delfland heeft betrekking op de binnenduinen tot 600 meter landinwaarts, gemeten vanaf de Rijkstrandpalenlijn en is alleen aan toepassing op (een deel van) het "Oostduin".

Beheerswerkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeewerende functie van de duinen in de zeewering plaatsvinden en behoren tot het normaal onderhoud zijn:

- planten van helm, riet en struikgewas en het plaatsen van rijsschuttingen en andere middelen om verstuiving van de duinen tegen te gaan en om duinvorming te stimuleren;
- snoeien van duinbeplantingen teneinde het snoeimateriaal aan te wenden om verstuivingen tegen te gaan;
- onderhoud aan bestaande wegen en paden en het zonodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktebehandeling.

Voor bovengenoemde beheerswerkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeewering plaatsvinden is geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig.

*waterwinning

Het natuurmonument vervult voor de waterwinning een belangrijke functie als inzijs- en voorraadgebied. Het is in de provinciale verordening Bescherming Waterwingebieden voor het grootste gedeelte aangeduid als waterwingebied, eerste beschermingscategorie.

In het natuurmonument liggen geen werken voor oppervlakte-infiltratie. Langs de voormalige spoorbaan ligt een serie diepe putten.

In het oostelijk deel van het Nettenboetstersveld liggen twee rein watertransportleidingen op circa 4 meter beneden maaiveld.

In het natuurmonument liggen ten noorden van de Zwolsestraat en de Van Alkemadelaan een aantal peilputten en waarnemingsposten. De frequentie van de peiling van grondwaterstand op deze locaties varieert van 1x per jaar tot 1x per 2 weken.

Beheerswerkzaamheden die ten behoeve van de waterwinning worden uitgevoerd en die tot het normale onderhoud behoren zijn:

- proefpompen en eventueel regenereren van diepe putten uit voornoemde serie;
- inspectie van de puttenserie met een eenheid (1 wagen + aanhanger);
- het berijdbaar houden van het pad langs de puttenserie ten behoeve van de inspectie;
- het bezoeken van het pompgebouw door bevoegden;
- kleinschalige reparaties van buisbreuk in de transportleidingen;
- het vrijhouden van opgaande, houtige begroeiing in de leidingtracé's;
- het aanbrengen van peilbuizen buiten het broedseizoen dat loopt van 15 maart tot 15 juli.

Voor bovengenoemd beheerswerkzaamheden ten behoeve van de waterwinning is geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig.

*recreatief medegebruik

Het Nettenboetstersveld is door middel van een afrastering afgesloten voor publiek. De overige delen van het natuurmonument zijn wel vrij toegankelijk.

Het "Oostduin" wordt intensief gebruikt door wandelaars, ruiters en spelende kinderen en als uitlaatplaats voor honden. Als gevolg van het intensieve recreatieve gebruik zijn verschillende zogenaamde "sluippaden" ontstaan. De aanwezigheid van deze grote hoeveelheid paden heeft een negatieve invloed op de natuurwaarden van het gebied, zoals eutrofiëring, vervuiling en beschadiging van kwetsbare vegetatie, als gevolg waarvan erosie optreedt.

Op de "voormalige spoorbaan" ligt een pad, dat wordt gebruikt voor de ruitersport. Dit gebruik van de "voormalige spoorbaan" heeft geleid tot vertrapping en dientengevolge verdwijning van flora en vegetatie over een brede strook van de "voormalige spoorbaan". Als gevolg van met de vertrapping samenhangende erosie vindt nog steeds verbreding van dit pad plaats.

*overig gebruik en beheer

Het jachtrecht op de percelen binnen het beschermd natuurmonument berust bij de gemeente 's-Gravenhage. Het genot van de jacht op deze percelen is door de gemeente thans niet verleend. De uitoefening van de jacht vindt plaats door de DWL.

8. Gewenst beheer

*gewenst beheer van terreinen

Het behoud van de natuurwetenschappelijke waarden in het Nettenboetstersveld is voor een belangrijk deel afhankelijk van een voortzetting van het tot op heden gevoerde beheer.

Voor het "Oostduin" en de "voormalige spoorbaan" is het gewenst het beheer echter meer te richten op handhaving van de huidige geomorfologische waarden, handhaving, herstel en ontwikkeling van vegetatie en het voorkomen van verstoringen van de fauna, met name van vogels tijdens het broedseizoen.

Ten behoeve van het behoud van de uit natuurwetenschappelijk oogpunt waardevolle en karakteristieke mossen en korstmossen in het Nettenboetstersveld en om vergrassing te voorkomen, is het gewenst de begrazingsdruk door konijnen en hazen te handhaven.

Bij een eventuele toename van de konijnenstand dient, ter voorkoming van overbegrazing en van een te grote verstoring van het bodemprofiel, gezien te worden in hoeverre het noodzakelijk is regulerend ten aanzien van de konijnenstand op te treden.

Het is gewenst op kleine schaal verstuivingen toe te laten teneinde de dynamiek in het natuurmonument te vergroten.

Aan de zuidrand van het natuurmonument is loofhoutbegroeiing en duindoornstruweel aanwezig. Deze begroeiing dient te worden gehandhaafd als "buffer" tussen de Zwolsestraat en het natuurmonument, om verstoring van de in het natuurmonument aanwezige fauna te voorkomen.

Overigens is het gewenst het achtergebleven grind uit het tracé van de voormalige spoorbaan te verwijderen, teneinde betere voorwaarden te scheppen voor een verdere ontwikkeling van natuurwaarden.

*gewenst beheer ten aanzien van de waterwinning

De "Harstenhoek" is in het kader van het Integraal Onderzoek Drinkwatervoorziening Zuid-Holland genoemd als één van de locaties voor proeven met diepte-infiltratie. Voornemens voor de realisering van de locatie Harstenhoek voor diepte-infiltratie dienen te worden getoetst aan de natuurwetenschappelijke waarde en het natuurschoon van het natuurmonument. In dit verband wordt verwezen naar paragraaf 6.1. (Rechtsgevolgen ex artikel 12).

*gewenst beheer ten aanzien van recreatief medegebruik

De recreatiedruk is voor wat betreft de onderdelen "Oostduin" en "voormalige spoorbaan" groot te noemen. Het Nettenboetstersveld is gesloten voor publiek. Het is gewenst voor het "Oostduin" en de "voormalige spoorbaan" een nadere regulering in het medegebruik van het natuurmonument door recreanten te bewerkstelligen. Behoud en herstel van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke waarden van het gebied dient hierbij uitgangspunt te zijn.

Om een indruk te geven van hetgeen vanuit dit oogpunt gewenst is volgen hieronder enige hoofdlijnen van het gewenste beheer inzake het recreatief medegebruik.

Het is gewenst dat het aantal wandel- en ruiterspaden in het "Oostduin" en de "oude spoorbaan" wordt verminderd. Tevens is het gewenst maatregelen te treffen gericht op het inperken van de breedte van ruiterspaden. In dit verband zal met name aandacht moeten worden geschonken aan de brede strook van de "voormalige spoorbaan", die gebruikt wordt voor de ruitersport. In het kader van een op te stellen beheersplan kan een en ander nader worden uitgewerkt.

Het is van groot belang dat het Nettenboetstersveld afgesloten blijft. Dit is met name van belang voor het instandhouden van kwetsbare duinvegetaties, en ter voorkoming van verstoring van broedende, rustende en fouragerende vogels.

Tevens zou onderzocht dienen te worden welke mogelijkheden ter beschikking staan om niet noodzakelijk aan het duingebied gebonden vormen van recreatief medegebruik, zoals het uitlaten van honden en het gebruik als speelplaats, te verplaatsen naar locaties buiten het duingebied.

*gewenst beheer van de zeewering

Bij het beheer en onderhoud van de zeewering is het gewenst, voorzover de veiligheid dit toelaat, zoveel mogelijk rekening te houden met het behoud en de ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden.

*gewenst overig gebruik/beheer

Het is gewenst de jacht te beperken tot incidentele gevallen, welke uit het oogpunt van natuurbeheer of ter voorkoming van schade noodzakelijk worden geacht. Jacht ter beperking van wildschade is alleen dan mogelijk, wanneer het te voeren natuurbeheer zich daartegen niet verzet.

9. Inlichtingen

Voor nadere inlichtingen kunt U zich wenden tot het Consulentenschap Natuur, Milieu en Faunabeheer in Zuid-Holland, Muzenstraat 30, 2511 VW Den Haag, telefoon 070-624611, toestel 2123 (b.g.g. 2131).